

Vergaderjaar 2020–2021

29 338

Wetenschapsbudget

Nr. 239

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 14 december 2020

Zoals eerder toegezegd, houd ik uw Kamer op de hoogte van alle stappen die het Kabinet neemt in het kader van de Einstein Telescoop.¹ Ik heb dit ook gedaan op 18 december 2018² en op 30 april 2020.³

Inmiddels heb ik uitvoering gegeven aan de motie van de leden Van Meenen en Van der Molen.⁴ Deze motie vroeg om een bijdrage voor de Einstein Telescoop Fieldlab (ETpathfinder) en om het voeren van gesprekken met de buurlanden die bijdragen aan het versterken van het bid om de Einstein telescoop naar Zuid-Limburg te halen en aan een goede afweging van de Nederlandse belangen hierbij.

De Einstein Telescoop is een wetenschappelijk relevant project op de Nationale Roadmap voor grootschalige wetenschappelijke infrastructuur⁵ en verdient een plaats op de Europese Roadmap van het European Strategy Forum on Research Infrastructures (ESFRI-Roadmap). Dat is belangrijk omdat projecten op deze Roadmap in heel Europa een onbetwiste wetenschappelijke status hebben en beschouwd worden als een prioriteit in Europa om gezamenlijk in te investeren. Daarom heb ik het voorstel gesteund om de Einstein Telescoop te plaatsen op de nieuwe Europese Roadmap. De aanvraag hiervoor is ingediend op 9 september 2020. De aanvraag werd ook gesteund door Italië, België, Polen en Spanje. De selectieprocedure om te bepalen welke voorstellen daadwerkelijk op de Europese Roadmap komen, is inmiddels van start gegaan. Welke projecten op de Europese Roadmap komen, zal eind 2021 bekend worden gemaakt bij de presentatie van de nieuwe ESFRI-Roadmap.

¹ Kamerstuk 29 338, nr. 180.

² Kamerstuk 29 338, nr. 183.

³ Kamerstuk 27 406, nr. 227.

⁴ Kamerstuk 35 000 VIII, nr. 69.

⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/12/13/nationale-roadmap-grootschalige-wetenschappelijke-infrastructuur>.

Parallel aan de ESFRI-procedure en ook nog enkele jaren daarna, zal het project Einstein Telescoop nog verder moeten uitkristalliseren. Het gaat dan onder andere over de geschiktheid van de bodem, over het definitieve ontwerp van de Einstein Telescoop en de vormgeving van de bestuurlijke en de juridische structuur. Vanzelfsprekend zijn ook de business case en – voor Nederland – de kosten van het alternatief van groot belang. Op dit moment wordt ervan uitgegaan dat de noodzakelijke kennis om de keuze van de locatie op te baseren in het eerste kwartaal van 2024 beschikbaar is, zodat in het najaar van 2024 de definitieve locatie door de deelnemende landen bepaald kan worden. De Einstein Telescoop zou dan in gebruik kunnen worden genomen rond 2035.

Voor een succesvolle Euregionale kandidatuur voor de bouw van de Einstein Telescoop is politieke en financiële steun van de drie landen, België, Duitsland en Nederland, cruciaal. Ik constateer een hechte samenwerking tussen de wetenschappers uit Nederland, België en Duitsland. En zoals toegezegd aan uw Kamer heb ik contact gehad met mijn ambtgenoten uit de buurlanden. Met mijn collega van Vlaanderen, Minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale economie en Landbouw, mevrouw Crevits, heb ik 14 november jl. tijdens de Vlaams-Nederlandse top gesproken over de Einstein Telescoop. Wij spraken af dat Nederland en Vlaanderen zich in zullen zetten om een politiek gesteunde Belgisch-Nederlands-Duitse samenwerking te vormen dat zal onderzoeken wat de mogelijkheden zijn van de Euregio Maas Rijn als locatie voor de Einstein Telescoop.

Met mijn collega van Noordrijn-Westfalen, Minister van Cultuur en Wetenschap, mevrouw Pfeiffer-Poensgen, heb ik op 25 november jl. tijdens de regeringsconsultatie Nederland-Noordrijn-Westfalen gesproken. Wij spraken af om nauw contact te onderhouden over de Einstein Telescoop en de uitkomsten van het ESFRI Roadmap proces en te bekijken wat er nodig is voor politieke steun van Duitsland op federaal niveau.

Mijn Duitse collega op federaal niveau, Minister van Onderwijs en Onderzoek, mevrouw Karliczek, heeft mij laten weten dat zij de indiening van de Einstein Telescoop voor de ESFRI-procedure nu niet steunt. Dat hangt samen met de systematiek die in Duitsland gevolgd wordt voor grote wetenschappelijke infrastructuren. Anders dan in de meeste Europese landen, waaronder Nederland, is de financiële planning en dekking absoluut bepalend voor de eigen, Duitse Roadmap. Op de huidige Duitse Roadmap voor wetenschappelijke infrastructuren is de Einstein Telescoop niet opgenomen. Een update van deze Roadmap wordt in 2023 verwacht. Daarmee ontstaat dan ook duidelijkheid over de Duitse positie voor de Einstein Telescoop. Minister Karliczek meldde voorts dat het de Duitse wetenschappelijke gemeenschap intussen vrij staat om actief de internationale samenwerking te zoeken. Wel heeft het Duitse Ministerie voor Onderwijs en Onderzoek juli jl. een subsidie van ongeveer 2 miljoen euro verstrekt voor zwaartekrachtgolfonderzoek in Duitsland om verschillende technologische aspecten van de Einstein Telescoop te onderzoeken.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
I.K. van Engelshoven